

Schaktning för VA-ledning i Badelunda

Nypåträffade härdar

Antikvarisk kontroll

Fornlämning Västerås 410:1, 411:1
Västerås 3:69, 3:78
Västerås socken
Västmanland

Karin Nordström

Innehåll

Inledning.....	1
Målsättning och metod	1
Undersökningresultat.....	2
Tolkning och utvärdering.....	3
Kommande arbete	3
Referenser	4
Kart- och arkivmaterial	4
Otryckta källor	4
Litteratur	4
Tekniska och administrativa uppgifter.....	4
Figurer	5
BILAGOR.....	7
Bilaga 1. Schakttabell.....	7
Bilaga 2. Anläggningstabell.....	7

Utgivning och distribution:
Stiftelsen Kulturmiljövård Mälardalen
Stora gatan 41, 722 12 Västerås
Tel: 021-80 62 80
Fax: 021-14 52 20
E-post: info@kmmd.se

© Kulturmiljövård Mälardalen 2010

Omslagsfoto: Översikt schaktning med Västerås nr 411:1 i förgrunden. Foto från sydväst.

Kartor ur allmänt kartmaterial © Lantmäteriet. Ärende nr MS2006/01407.

ISSN: 1653-7408
ISBN: 978-91-7453-042-1

Västerås 2010.

Inledning

Med anledning av att Henrik Wässman skulle byta ut en äldre vattenledning inom fornlämningsområdet till Västerås 410:1, 411:1, beslutade Länsstyrelsen i Västmanlands län om en antikvarisk kontroll (LST diarienummer 431-3425-10 daterat den 2010-08-27). Den 18 och 19 oktober 2010 genomförde Stiftelsen Kulturmiljövård Mälardalen den antikvariska kontrollen.

Målsättning och metod

Området, inom vilket ledningsschaktningen genomfördes, ligger på Badelundaåsen och är mycket fornlämningsrikt. Höjden över havet är mellan 35-45 meter. Fornlämningarna Västerås 410:1 och 411:1, två resta stenar, är belägna vid foten av åsens västsluttning, i ett område som idag är hästhage (figur 4). På åsens krön finns även ett gravfält, Västerås 415:1, med runda och kvadratiska stensättningar, högar och resta stenar. Strax söder om den medeltida Badelunda kyrka, ungefär 100 meter norr om aktuellt område, påträffades 1998 en boplats med en preliminär datering till yngre järnålder- medeltid (Elgh 1999 s. 12).

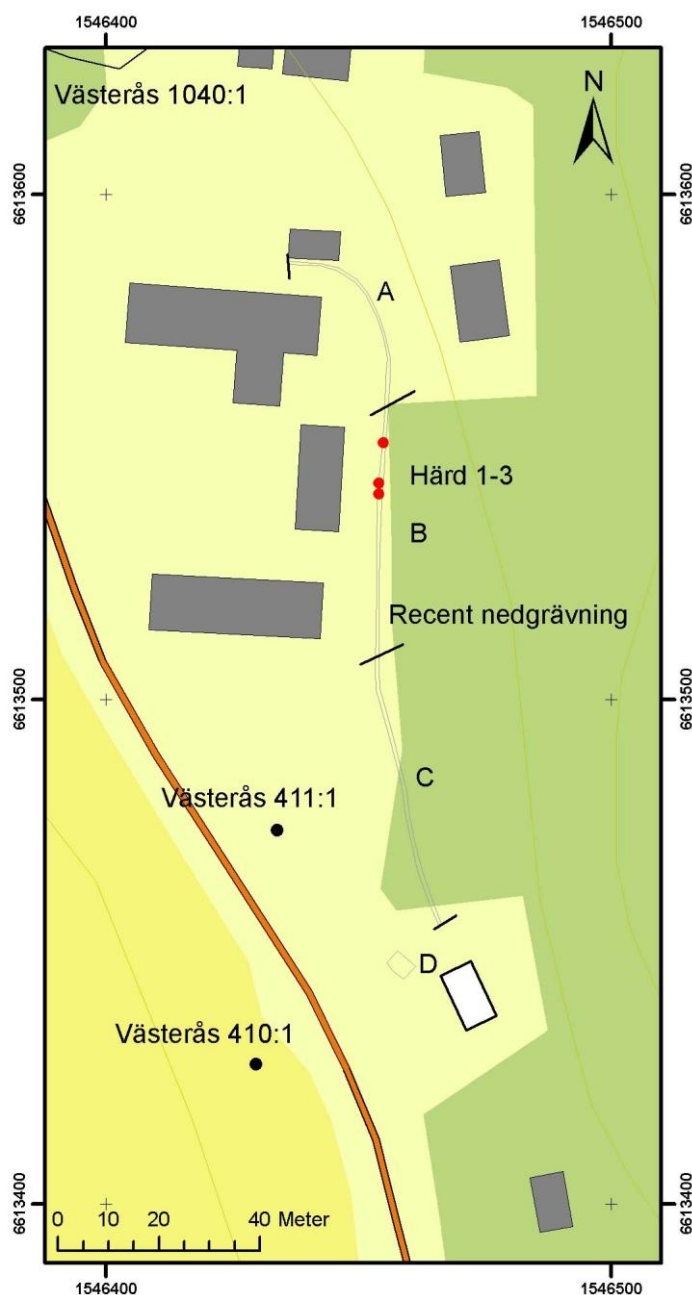
Den antikvariska kontrollen hade två huvudsakliga syften. Det ena var att få fram ett kunskapsunderlag och det andra var att skydda fornlämning från skada. Om enstaka mindre lämningar framkom skulle dessa undersökas och tas bort inom ramen för den antikvariska kontrollen. Om lämningar/lager påträffades som inte kunde dokumenteras inom ramen för schaktningsövervakningen skulle förnyat samråd ske med länsstyrelsen.

Figur 1. Översikt över del av den grävda rörgraven. I höger schaktvägg, i höjd med den främre ladugården, framkom anläggningar. Foto från norr.

Den antikvariska kontrollen utfördes i samband med att ordinarie schaktningsarbeten pågick. Hela sträckan om 150 meter övervakades. Dessutom grävdes ett schakt om 6 kvm på den plats där trekammarbrunnen var planerad (figur 2). En manuell schaktplan upprättades där schakt och anläggningar prickades in och beskrevs. Framkomna anläggningar dokumenterades i profil och beskrevs. Digitala foton togs under arbetets gång.

Undersökningsresultat

Schaktningsarbetet för VA-ledningen gjordes huvudsakligen i en redan grävd rörgrav. Det schakt som grävdes för den nya VA-ledningen var dock genomgående bredare än det tidigare varför orörda lager ställvis påträffades i schaktkanterna. Schaktet var i genomsnitt 1,5-1,8 meter brett och mellan 1,3-1,8 meter djupt.

För att beskriva schaktet delades det upp i flera delar benämnda A-C. Område A utgjordes av gårdsplan. Lagerföljden i område A bestod överst av 0,3 meter tätt packad småsten. Under detta fanns naturligt åsmaterial. På några ställen korsade äldre elledningar schaktet.

Område B låg i betad hagmark. Tjockleken på matjordslagret varierade mellan 0,2-0,4 meter, antagligen beroende på påförda massor från närmast liggande ladugård. I matjordslagret fanns recent material i form av tegelbitar, glas och porslinskårvor.

Inom en sträcka av 15 meter påträffades rester av tre härdar och fläckvis med sotiga linser under matjorden. Både härdarna och kulturlagret var skadade varför de endast dokumenterades i profil och beskrevs.

Figur 2. Översikt över ledningsschaktningen med områden och anläggningar markerade. Skala 1: 1500.

Härdarna som var av förhistorisk karaktär, avtecknade sig i den västra schaktväggen. De var mellan 0,9-1,2 meter långa och skålformade med ett djup av 0,3-0,4 meter. Fyllningen bestod av sotigt grus. Enstaka större stenar fanns i fyllningen. Inga fynd påträffades i härdarna.

I den östra schaktväggen framkom ställvisa tunna linser, 0,02 meter tjocka, av sotfragment. Dessa tolkades som rester av kulturlager. Strax söder om härdarna fanns en åtta meter bred nedgrävning. Den var fylld med recent skräp i form av glas, plast, porslin och tolkades som en sentida sopgrop.

I område C, i hagmarken var matjordslagret tunt, som mest 0,2 meter tjockt. Under matjorden fanns sterilt åsmaterial. Inget av antikvariskt intresse påträffades i detta område. I schakt D, platsen för en ny trekammarbrunn, grävdes ett 6 kvm stort schakt. Under det 0,2 meter tjocka vegetationstäckets vidtog åsmaterial. Inget av antikvariskt intresse påträffades i schaktet.

Tolkning och utvärdering

Det förefaller troligt att de framkomna lämningarna kan utgöra en del av en boplats. Gravfältet på åsens krön, Västerås 415:1, har en sammansättning av gravformer som indikerar en datering till yngre järnålder (jfr Hyenstrand 1974 s. 23). Undersökningen av boplatslämningar (Västerås 1040:1) strax söder om Badelunda kyrka hade dateringar till tidsspannet äldre järnålder- medeltid (Elgh 1999 s. 12). Det förefaller troligt att de nypåträffade härdarna kan ligga inom denna dateringsram.

Kommande arbete

Med denna rapport avslutas den antikvariska kontrollen och inga ytterligare åtgärder rekommenderas.

Referenser

Kart- och arkivmaterial

Digitala fastighetskartan för Västerås stad.
Gröna kartan. Skala 1:50 000

Otryckta källor

Det digitala fornminnesregistret (www.fmis.raa.se)

Litteratur

Elgh, S., 1999. *Badelunda kyrka. Förundersökning*. Rapport 1999:1. Arkeologiska enheten Stiftelsen Västmanlands läns museum.

Hyenstrand, Å., 1974. *Centralbygd- Randbygd. Strukturella, ekonomiska och administrativa bvvudlinjer i mellansvensk yngre järnålder*. Acta Universitatis Stockholmiensis.

Tekniska och administrativa uppgifter

KM projektnummer:	KM 10103
Länsstyrelsen dnr, beslutsdatum:	431-3425-10, 2010-08-27
Undersökningsperiod:	18-19 oktober 2010
Arkeologtimmar:	16 timmar
Maskintimmar:	-
Exploateringsyta:	150 löpmeter
Personal:	Karin Nordström
Belägenhet:	Västerås 3:69, 3:78, Västerås socken, Västerås kommun, Västmanlands län
Ekonomisk karta:	11 G 2j Västerås
Koordinatsystem:	RT-90 2,5 gon V
Koordinater:	6613474/1546434
Höjdsystem:	RH 1970
Inmättningsmetod:	Manuell
Dokumentationshandlingar:	Förvaras på KM
Fynd:	Inga fynd

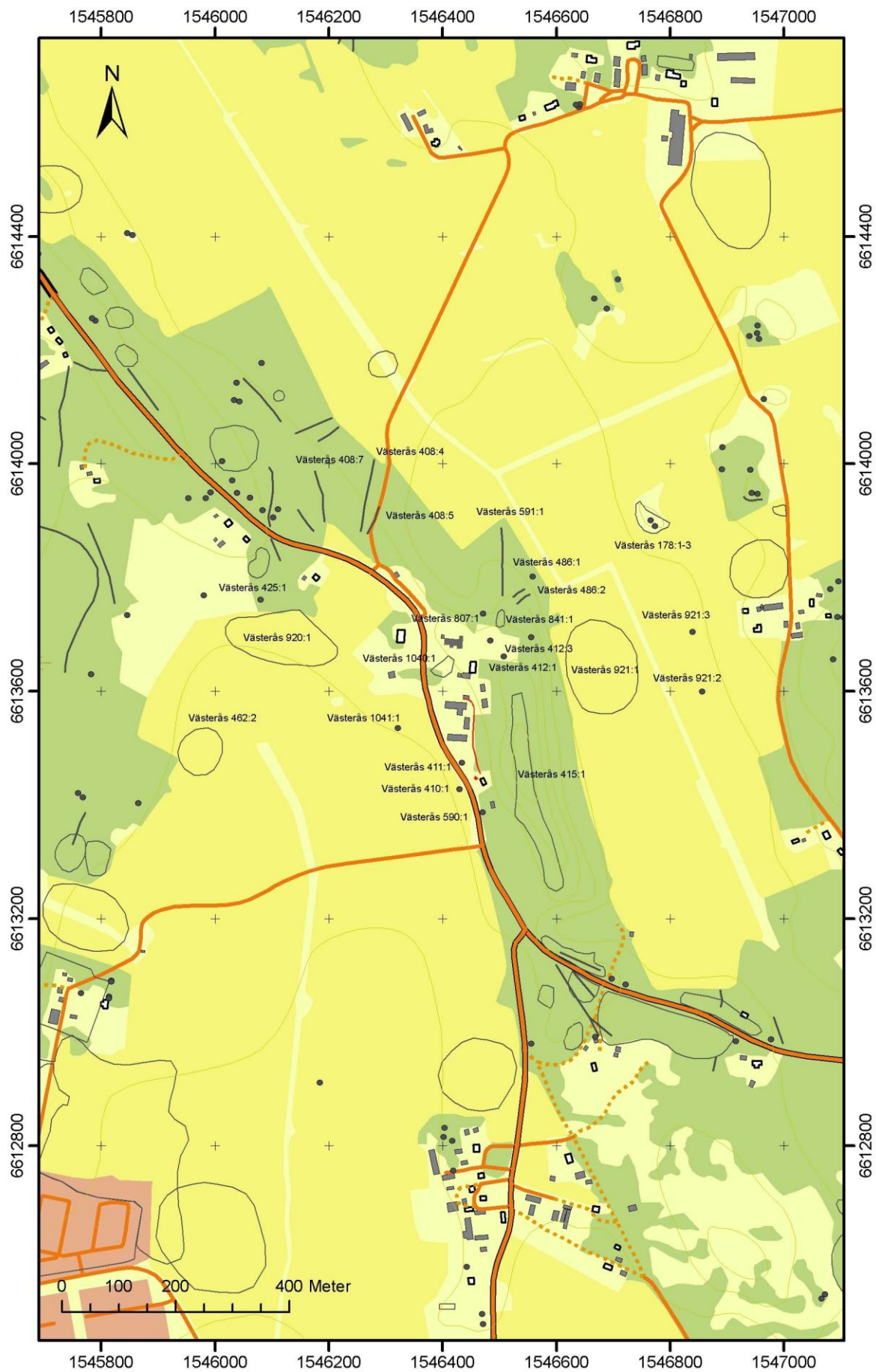

Figurer

Kartor ur allmänt kartmaterial © Lantmäteriet Gävle. Ärende nr MS2006/01407.

Figur 3. Undersökningsplatsens läge, markerat med en röd ring. Utdrag ur Gröna kartan. Skala 1:50 000.

Figur 4. Undersökningsområdet markerat med en röd linje. Skala 1:10 000.

BILAGOR

Bilaga 1. Schakttabell

Schakt	Marksdrag och topografiskt läge	Längd, m	Djup, m	Area, m ²	Anläggningar	Fynd	Underlag
1	Gårdsplan och hagmark, västsluttning	150	1,8	-	1, 2, 3	-	Grus
2	Västsluttande tomtmark	3	0,4	6 kvm	-	-	Grus

Bilaga 2. Anläggningstabell

Anl. nr	Typ	Fyllning	Anmärkning	Längd	Djup	M ö h (max)
1	Härd	Flammigt fett sotblandat grus med inslag av sten	I västra schaktkanten på rörgrav	0,9 (N-S)	0,3	Ca 40
2	Härd	Flammigt fett sotblandat grus	I västra schaktkanten på rörgrav	1 (N-S)	0,3	Ca 40
3	Härd	Flammigt fett sotblandad, inslag av sten	I västra schaktkanten på rörgrav	1,2 (N-S)	0,4	Ca 40